

Az elektronikus folyóiratok országos elérése Izlandon (update)

Két évvel ezelőtt írt cikküket a szerzők az akkor rendelkezésükre álló statisztikai adatokkal zárták (TMT, 2006. 1. sz. e-tmt). Ezt egészítik ki a 2004–2005 év adataival. Szerették volna az *Izlandi Statisztikát* (*Statistics Iceland*) használni a könyvtárak és a könyvtárközi kölcsönzési adatok forrásául. A *Statisztikai Hivatal* azonban 2002 óta nem gyűjti az egyetemi és kutatóintézeti könyvtárak adatait. Egyetlen teljes és pontos forrást találtak a könyvtárközi kölcsönzésre, az *Izlandi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár* (*National and University Library of Iceland = NULI*) adatait.

1. táblázat

Országosan elérhető elektronikus folyóirat-csomagok (2001, 2005)

Kiadók	Elektronikus folyóiratok			
	Adatbázis	2001	2005	Növekedés (%)
Összesen		6612	10 022	
Academic Press	IDEAL	172	2468	55,6
Elsevier Science	ScienceDirect	1200		
Blackwell	Synergy	541	825	65,2
Chadwyck-Heale	Literature	...	174	N/A
Karger	Karger	78	79	1,0
Kluwer Academic Publishers	Kluwer Online	713	1389	80,7
Springer Verlag	SpringerLink	408		
American Society of Civil Engineering	ASCE	...	31	N/A
American Society of Mechanical Engineering	ASME	...	22	N/A
Egyéb kiadók	ProQuest 5000	3500	5034	69,5

2001-ben, az országos licencek indításának idején, a legtöbb elektronikus folyóirat elérését kisebb egyetemi könyvtárak és kutatóintézetek tették lehetővé saját felhasználóiknak. Mindössze két nagy könyvtár volt képes elektronikus folyóiratokat tartalmazó adatbázisok előfizetésére: a NULI és a *Nemzeti és Egyetemi Kórházi Könyvtár* (*National and University Hospital Library = NUHL*). 2005-re az országosan elérhető elektronikus folyóiratok száma 51,6%-kal nőtt, miközben néhány adatbázist összevontak, és újak jelentek meg. A 2001-ben és 2005-ben elérhető címeket az 1. táblázat foglalja össze.

2005-ben bővült az előfizetői kör: egyetemeken önállóan is előfizetnek elektronikus folyóirat-csomagokra, illetve több esetben hazai vagy külföldi egyetemekkel konzorciumra lépve. Az országos licenceken kívül eső elektronikus folyóiratok száma megközelíti a tízezret.

A 2. táblázat azokat az adatbázisokat foglalja össze, amelyekre nincsenek országos licencek.

2005-ben a legnagyobb előfizetők a NULI és a NUHL voltak, a harmadik helyet a *Reykjavíki Egyetem* foglalta el. A legrégebbi egyetemi könyvtárak nyomtatott folyóiratokra is előfizetnek, ezek száma azonban az országos licencek bevezetése (2003) óta csökkent.

A szolgáltatás statisztikai adatai

A *letöltési adatokat* kétféleképpen számolták össze: naptári évre és tanévre gyűjtve. Míg 2000–2003-ban a tanévben volt magasabb a letöltések száma, 2004-ben ez megfordult. A tanév magas aránya azt jelzi, hogy a legnagyobb felhasználói kör az egyetemi kutatókat és hallgatókat, valamint a középiskolai diákokat foglalja magában.

A 2004. évi jelenséget csak az ezt követő évek adatainak mélyebb elemzésével fogják értékelni.

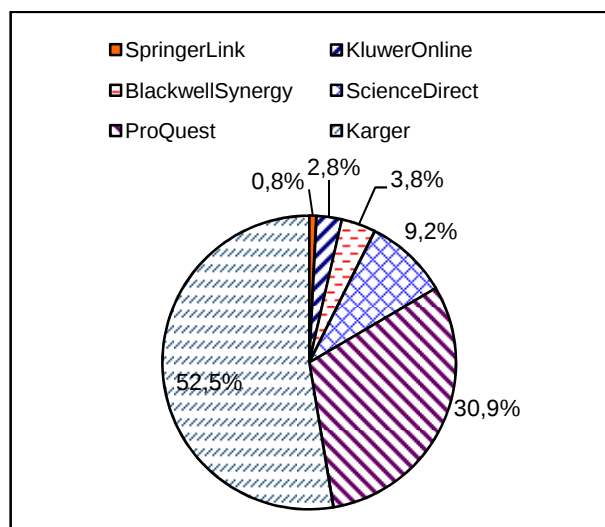
2. táblázat

Az országos licenceken kívül előfizetett elektronikus folyóiratok (2005)

Kiadó	Adatbázis	Elektronikus folyóiratok száma
Összesen		9632
Association for Computing Machinery	ACM Digital	343
Dow Jones Reuters Business Interactive	Factiva	4799
Institute of Electrical and Electronics Engineers, Inc.	IEEE Xplore	121
Kluwer Law International	Kluwer Law	39
LexisNexis	LexisNexis	3621
Lippencott	Ovid	100
Organisation for Economic Co-operation and Development	SourceOECD	31
PsycARTICLES	Ovid	57
Különböző egyetemi kiadók	JSTOR	182
Különböző kiadók, amelyek egészségügyi témájú elektronikus folyóiratokat adnak ki	Különböző	339

2003. január-júniushoz képest 2005 hasonló időszakában a *legjobban* a *BlackwellSynergy* adatbázis használata nőtt (11%-kal), a *ScienceDirect* ugyanazon a szinten maradt, míg a *ProQuest* használata 8%-kal csökkent (1., 2. ábra).

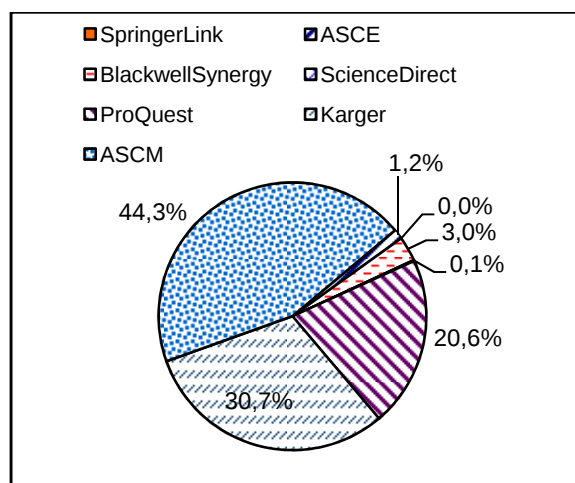
A szolgáltatáshoz igénybe vett adatátviteli hálózatokat vizsgálva azt az eredményt kapták, hogy legtöbbször az *RHneten* (egyetemi és kutatóhálózat) és a kereskedelmi hálózatokon dolgoztak, vagy otthonukból, vagy máshonnan (nem a regisztrált munkahelyükről) interneteztek. Az egészségügyi folyóiratokat tartalmazó *Karger* adatbázist 66%-ban kereskedelmi hálózatokon értél el.

1. ábra A letöltések megoszlása az elektronikus folyóiratokat tartalmazó adatbázisokból (2003. január-június)

Dokumentumszolgáltatás a NULL-nál

A csökkenő tendencia itt is jellemző, de a részleteket vizsgálva érdekes következtetéseket lehet levonni. A könyvek könyvtárközi kölcsönzésére valószínűleg nincs hatással az elektronikus folyóiratok megjelenése. Az elektronikus katalógusok elérhetővé válása és az egyre könnyebben kezelhető adatbázisok növelik a dokumentumszolgáltatás iránti igényeket. Az elektronikus folyóiratok közvetlen hatása a másolatszolgáltatásban jelentkezik: öt év alatt 37%-kal csökkent a kért, és 40%-kal a küldött cikkek száma.

2. ábra A letöltések megoszlása az elektronikus folyóiratokat tartalmazó adatbázisokból (2005. január-június)

Információs műveltség

2004-ben az izlandi kormány közzétette az információs társadalomról alkotott új jövőképét. A dokumentum kinyilvánítja az országos licencek folytatólagosságát, ami azért fontos, mert 2004 előtt a könyvtárak fizették az országos licencet, 2004-től viszont a kormány vállalta a költségek 20%-át. A Statisztikai Hivatal jelentése szerint a 16–74 éves korosztály 88%-a használ számítógépet, és 86%-a internetezik, elsősorban kommunikációs és keresési célból. A teljes lakosság 78%-a állította, hogy

az újságokat és a folyóiratokat az interneten olvasa, és onnan tölti le.

Az elektronikus folyóiratok elérését lehetővé tevő országos licencek új lendületet adtak az izlandi kutatóközösségnek, de a hagyományos könyvtárközi kölcsönzésnek is van jelentősége

/GYLFADOTTIR, Thora-HLYNSDOTTIR, Thorny: Iceland: the story continues ... of nation-wide access to e-journals. = Interlending & Document Supply, 34. köt. 1. sz. 2006. p. 9–14./

(Viszocsek Eszter)